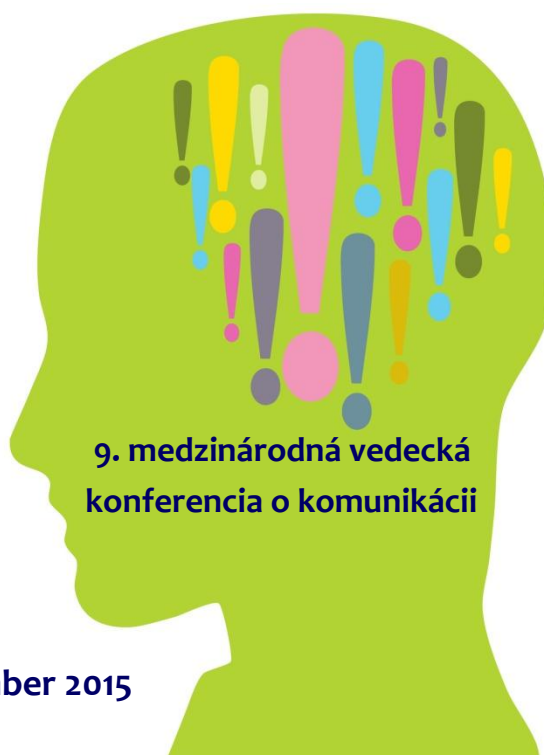

A B S T R A K T Á R I U M

17. a 18. september 2015

KATEDRA SLOVENSKEHO JAZYKA A KOMUNIKÁCIE

Mgr. Marika Arvensisová

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

FUNKCIA ŠPECIFICKÝCH POSUNKOV V SLOVENSKOM POSUNKOVOM JAZYKU

Špecifické posunky prítomné v prirodzenej komunikácii Nepočujúcich tvoria relevantnú súčasť inventára prvkov slovenského posunkového jazyka. Predstavovaný príspevok komparatívne a interpretačne demonštruje funkčný pohľad na osobitosti špecifických posunkov a ich jazykovo-komunikačnú funkciu.

Teoretická časť príspevku prináša explicitný ponor do všeobecno-jazykovednej problematiky, predstavuje podstatu a zameranie výskumného zámeru, ako aj metodické osobitosti výskumu funkcií špecifických posunkov. V empirickej stati sa vzťahovo-výkladovo interpretuje sémanticko-syntaktický profil posunkovej výpovede, štýlová hodnota špecifických posunkov a kontrastne sa vymedzuje výskumný zámer. Záver má prognostický charakter.

V príspevku o špecifických posunkoch slovenského posunkového jazyka sa vedecky, metodicky a prakticky charakterizuje ich funkcia a vyjadrujú sa perspektívy ich existencie.

Dr Magdalena Błaszak

Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z siedzibą w Sosnowcu

INTERNACJONALIZMY WE WSPÓŁCZESNYM JĘZYKU MACEDOŃSKIM

Internacjonalizmy są typowym zjawiskiem przełomu wieków charakteryzującym funkcjonowanie i rozwój języków narodowych, w tym i słowiańskich. Oddziałują one zarówno na warstwę leksykalną jak i słowotwórczą. Tak w języku polskim, jak i macedońskim, przybywa wyrazów międzynarodowych, które ułatwiają komunikację międzyjęzykową, ale również do pewnego stopnia wpływają na osłabienie tożsamości językowej. W moim referacie przedstawię jakie internacjonalizmy występują we współczesnym języku macedońskim i jak często są stosowane w wypowiedziach Macedończyków. Wskażę także powody napływu internacjonalizmów do języka macedońskiego jakimi są na przykład szybki rozwój techniki czy globalizacja.

Mgr. Vít Boček, Ph.D.

Etymologické oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Brno

KONTAKTOVÁ LINGVISTIKA: MINULOST, PŘÍTOMNOST A BUDOUCNOST DISCIPLÍNY

Specifickým druhem jazykové komunikace je komunikace bilingvních mluvčích v situaci jazykového kontaktu. Ten je předmětem výzkumu samostatné jazykovědné disciplíny, kontaktné lingvistiky, jež se v poslední době velmi bouřlivě rozvíjí a zaznamenává mezi jazykovědci jakýsi boom. V příspěvku bude shrnut vývoj kontaktné lingvistiky od jejích počátků až po současný stav. Budou též diskutovány cesty, kterými by se kontaktná lingvistika měla dále ubírat. Pozornost bude soustředěna především na

porovnání dvou modelů jazykového kontaktu: klasické teorie S. G. Thomasonové a alternativní teorie F. van Coetsema.

Mgr. Martina Bodnárová, PhD.

Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

K PROBLEMATIKE TYPOLOGIE SVEDECTVA AKO ŽÁNRU NÁBOŽENSKEJ KOMUNIKÁCIE

Svedectvo patrí k veľmi expanzívnym komunikátom súčasnej náboženskej komunikácie. Z teologického hľadiska je významným „nástrojom“ a prostriedkom (novej) evanjelizácie; lingvisticky je reflektované málo, v slovenskej lingvistike prakticky vôbec. Po či popri vymedzení jeho žánrových parametrov sa ukazuje relevantnou problematika jeho typológie či typologizácie, keďže texty svedectiev sa javia ako značne eklektické. Týka sa to jazykovej formy (písané, hovorené, dialogizované, internetové, žurnalistické, liturgické a paraliturgické svedecké texty), kódu (hovorový náboženský jazyk ?), ale i témy (svedectvá o konverzii, o uzdravení, o posmrtnom živote, svedectvá – poďakovania, svedectvá – reflexie náboženských podujatí...), kompozície (kánonický, alternatívny, adaptačný model svedectva, porov. M. D. Nowak, 2005) a použitých jazykových prostriedkov týchto textov. Nazdávame sa, že práve vnútorná diferenciácia svedectva, o ktorú sa vo svojom príspevku pokúsime, môže byť vstupnou bránou k pregnantnejšej jazykovo-štylistickej charakteristike tohto sugestívneho žánru v slovenčine.

PhDr. Alexandra Brestovičová, PhD.

Katedra jazykov Technickej univerzity v Košiciach

LEXIKA V REČI MATIEK ORIENTOVAanej NA DIEŤA

Príspevok vychádza z dizertačnej práce autorky, v ktorej charakterizovala lexikálnu rovinu špecifického simplifikovaného mikrosociálneho komunikačného registra reči matiek orientovanej na dieťa, a to pomocou kvantitatívnej a kvalitatívnej metódy. Výskum bol uskutočnený na základe 24 hodín autentického materiálu videonahrávok komunikácie troch matiek s ich prvorodeným dieťaťom vo veku od 2 do 12 mesiacov v intímnej rodinnej komunikačnej sfére bez vonkajšieho vplyvu. U každej z matiek sa vychádzalo z ôsmich hodín záznamu zhotoveného raz mesačne. Výskum sa sústreďoval na charakteristiku prototypových lexém v rámci všetkých slovných druhov. Autorka za pomoci frekvenčného slovníka (FS), ktorý zoradila podľa relatívnej frekvencie aj podľa slovných druhov, analyzovala frekvenčne najpoužívanejšie lexémy z počtu 3 300 a interpretovala ich na základe situačného kontextu zachyteného aj v transkriptoch. Na pozadí najčastejšie vyslovovaných slov z korpusu 66 000 jednotiek poukázala na podstatnú charakteristiku tohto subregistra, ktorou je vysoká úroveň emocionality a pozitívnej expresivity, veľká miera prediktability lexém a s tým spojená simplifikácia prejavu, a to všetko pod egidou situatívnosti prehovoru.

Jazykové zdroje emocionality a pozitívnej expresivity sa odkryli na deminutívnych tvaroch substantív (62%) a verb, na elatívnych a deminutívnych tvaroch adjektív, v intonácii prototypových partikul *ták, nó, áno, dobre*, ale najmä v najfrekventovanejšej axiologickej adjektívnej

a adverbialnej lexike *malý, dobrý, pekný, krásny, šikovný* a *pekne, krásne, výborne, dobre, super*.

Vysokú mieru prediktability v subregistri RMD doložil fakt, že 20 frekvenčne najzaťaženejších lexém vo FS tvorilo 40 % všetkých slov, kým vo výskume M. Šimkovej prvých 20 najfrekventovanejších slov v hovorenej verzii prim-5.0 predstavuje iba 18,72 % P jednotiek (porov. Šimková, 2011, s. 326).

Dr Marta Buczek

Institut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z siedzibą w Sosnowcu

SŁOWACKA PROZA LIRYZOWANA W POLSKICH PRZEKŁADACH

Artykuł dotyczył będzie przekładów słowackiej prozy liryzowanej na język polski. Analiza i interpretacja konfrontująca oryginały i polskie przekłady dzieł słowackiej prozy liryzowanej koncentrować się będzie na problemach powstających w procesie translacji, przekształceniach translatorycznych wynikających z reekspresji tekstu w nowym kontekście kulturowym. Celem będzie wychwycenie translatologicznych przesunięć w przekładach wynikających z różnic językowych i kulturowych. Autorka nawiąże również do problematyki dialogu międzykulturowego w przekładzie oraz recepcji słowackiej prozy liryzowanej w Polsce.

Mgr Małgorzata Cieliczko

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ARCHITEKTURA PUSTEJ STRONY – KOMUNIKACYJNE ZNACZENIE BRAKU

Niezapisana strona to językowo-graficzny chwyt literacki, który pojawia się zarówno w poezji, jak w prozie, rwie ciągłość narracji (L. Sterne, *Życie i myśli J.W. Pana Tristrama Shandy*, I. Karpowicz, *Sońka*) lub pojawia się dopiero na jej końcu (G. Perec, *Pamiętam, że*), jest elementem większej części tekstowej (G. Perec, *W albo wspomnienie z dzieciństwa*) lub wypełnia całość utworu (B. Jasieński, *Nic*, R. Krynicki, *Biała plama*). Uważny czytelnik powinien nie tylko dostrzec ową pustą stronę i zastanowić się nad jej graficznym aspektem, ale przede wszystkim poświęcić jej głębszy namysł interpretacyjny, bo przecież nieobecność tekstu czy języka nie implikuje nieobecności sensu. I nie chodzi tu jedynie o kategorię milczenia, ale właśnie o przyjrzenie się „językowi pustki”. Moim zamiarem jest literaturoznawcza refleksja nad architekturą pustej strony wybranych tekstów literackich oraz zaproponowanie swoistych dla każdego przykładu interpretacji.

Prof. nadzw. dr hab. Magdalena Czachorowska – dr Mariusz Guzek

Zakład Stylistyki i Pragmatyki Językowej, Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

KINA NA ZIEMIACH POLSKICH I SŁOWACKICH W OKRESIE Wczesnoniemym (DO 1918 R.) – PRÓBA ANALIZY ONOMASTYCZNO-KULTUROWEJ

Tekst poświęcony będzie nazewnictwu przedsięwzięć filmowych na ziemiach polskich i słowackich we wczesnym okresie organizowania się instytucji kinematograficznej, czyli od pojawienia się kina w 1896 roku do końca Wielkiej Wojny w 1918 r. Pojęcie instytucji kinematograficznej ma

charakter semiotyczny i w ujęciu Christiana Metza oznacza zespół napięć łączących poszczególne komponenty zjawiska: produkcję filmową, rozprowadzanie filmów, a także ich odbiór. Opisowi i analizie zostaną poddane mechanizmy służące oznaczaniu iluzjonów w przestrzeni miejskiej, identyfikowaniu poszczególnych premier (tytuły filmów) a także prasowe sposoby identyfikowania raczkujących przejawów kultury filmowej. Przedmiotem naszego zainteresowania będzie przede wszystkim zbadanie tego zjawiska w kulturach pozastołecznych, peryferyjnych (Cieszyn, Tarnów, Martin, Banská Bystrica), do tej pory lekceważonych zarówno przez historyków filmu, jak i językoznawców. Dlatego w wystąpieniu chcielibyśmy uwzględnić nie tylko onomastyczny aspekt, ale również jego kulturowe uwarunkowania.

Bc. Klára Dvořáková

Oddělení jazykové kultury Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha

KOMPLIMENTY V ČEŠTINĚ

V příspěvku představím výsledky své diplomové práce, jejímž tématem jsou komplimenty v mluvené soukromé a neformální komunikaci. Komplimenty budou nejprve definovány, následně budou popsány pro ně typické jazykové prostředky lexikální (především slova nesoucí pozitivní význam – nejčastěji adjektiva: *krásný, nádherný, dobrý, výborný, super, fajn*; verba: *chutnat; jít / jde ti to*; interjekce: *jé, ty jo* atd.) a prostředky morfologické i syntaktické (především v závislosti na identifikaci předmětu komplimentu, srov. explicitní komplimenty *to je docela dobrý nápad* či *tenhle ten lak je hezký* vs. kontextově závislé *to je super* či *hustě*). Zmíněny budou prostředky neverbálně-nevokální (pozitivní význam je podpořen úsměvem, pro identifikaci předmětu komplimentu se užívají pohledy či deiktická gesta) i neverbálně-vokální (tj. paralingvistické: smích či oceňující zvuk *hmm*). Komplimenty analyzuji také z hlediska komunikačních funkcí (podporování pozitivních vztahů mezi komunikanty, souhlasné komplimenty, ironické komplimenty, komplimenty provázející nepreferované akce za účelem jejich zmírnění a další).

Lingvisté studují komplimenty od 2. pol. 20. stol., a to pomocí různých metod (viz např. Golato, 2005; Manes a Wolfson, 2011; Sacks, 2000). Práce o komplimentech v češtině však publikovaly zatím pouze Chejnová (2006) a Válková (2012), obě autorky zvolily pro svůj výzkum metodu dotazníkového šetření. Na rozdíl od nich jsem pro studium komplimentů v češtině zvolila metodologii konverzační analýzy. Jako materiál mi posloužily audiovizuální nahrávky spontánních interakcí mezi přáteli nebo rodinnými příslušníky. Celkem bylo analyzováno více než 50 komplimentů, jež byly zaznamenány v nahrávkách o délce cca 10 hodin.

Dr hab. Małgorzata Gębka-Wolak

Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

PERSWAZJA CZY MANIPULACJA? SPOSOBY NAKŁANIANIA ODBIORCY W KOMUNIKACJI SMS-OWEJ (STUDIUM PRZYPADKU)

Proponowany referat zawiera analizę sposobów wywierania wpływu na odbiorcę za pomocą komunikacji SMS-owej zachodzącej między instytucją a indywidualnymi odbiorcami. Zasadniczym celem badań jest

zverifikowanie hipotezy, że zastosowane mechanizmy miały charakter manipulacji. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał bowiem, że podczas interesującej nas komunikacji SMS-owej naruszono prawa konsumentów poprzez wprowadzanie ich w błąd.

W badaniach zastosowano metodę studium przypadku. Przedmiotem analizy uczyniono 98 typów wiadomości SMS-owych, które były wysyłane do użytkowników telefonii komórkowej przez Internetq Poland Sp. z o.o. w ramach loterii audioteksovej „BMW od Orange Druga Edycja”, organizowanej od 26.12.2009 r. do 25.05.2010 r.

W toku referatu najpierw zostaną przedstawione mechanizmy wynikające ze specyfiki omawianych zdarzeń komunikacyjnych. Chodzi tu np. o to, czy i jakie informacje o nadawcy komunikatu były przekazywane odbiorcy (nadawca był np. przedstawiany jako Departament Wydawania Samochodów BMW czy Dział Wydawania Nagród). Następnie zostaną omówione wnioski płynące z analizy zastosowanych w materiale środków językowych o charakterze nakłaniającym.

Dr Magdalena Graf

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

SZACHIŚCI NA FORUM – UWAGI O INTERNETOWYM DYSKURSIE SZACHOWYM

Przedmiotem proponowanego artykułu jest analiza zachowań i strategii komunikacyjnych, realizowanych przez wypowiadających się na fachowych forach internetowych graczy (profesjonalistów i amatorów) i miłośników szachów. Internetowy dyskurs szachowy, poza cechami komunikacji w sieci, charakteryzuje się obecnością zarówno elementów profesjolektu, jak i socjolektu. Analiza dotyczyć będzie wybranych sytuacji komunikacyjnych, w których najsilniej uwidoczni się przenikanie oby sfer.

Dr Pawel Graf

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

SŁOWACJA W POLSKICH PRZEWODNIKACH TURYSTYCZNYCH (ANALIZA DYSKURSU TURYSTYCZNEGO)

W swoim wystąpieniu chciałbym poddać analizie obraz Słowacji, który wyłania się (poprzez język) z polskich przewodników turystycznych. Interesować mnie będą zarówno przewodniki aktualnie dostępne na rynku książek turystycznych, jak i te starsze, dostępne dziś jedynie w bibliotekach. W duchu współczesnych badań nad obrazem zamierzam zrekonstruować widzenie Słowacji i – dalej – poddać je refleksji teoretycznej.

PhDr. Ladislav György, PhD.

Katedra translatológie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

SLOVENSKO-MAĎARSKÁ DVOJAZYČNOSŤ – KOMPARATÍVNE POHĽADY

V našom príspevku sa snažíme podať, na báze teoretických východísk a sociolingvisticky orientovaného výskumu bilingválnej komunikácie, všeobecnú charakteristiku slovensko-maďarskej/maďarsko-slovenskej dvojjazyčnosti na národnostne zmiešaných územiach na Slovensku a v Maďarsku. Príspevok je ladený komparatívne a v medziach skúmaného

interlingválneho procesu akcentuje nielen otázka vplyvu maďarského jazyka na slovenský jazyk (vplyv maďarčiny na slovenčinu v Maďarsku vs. na Slovensku), ale aj problematika charakteristiky samotných používateľov jazyka – bilingvistov (zaradenie bilingválnych obyvateľov k jednotlivým typom bilingvizmu a bilingválnych rodín). Vo vzťahu k dvojjazyčnosti venujeme osobitné miesto konštatáciám o vplyve socio- a extrakomunikačných parametrov (vek, vzdelanie, prostredie...) na interlingválnu komunikáciu. Zaujíma nás, ako ovplyvňuje dvojjazyčnosť samotnú komunikáciu s bilingválnymi, resp. monolingválnymi používateľmi jazyka.

Mgr. Martin Havlík, Ph.D.

Oddelení stylistiky a lingvistiky textu Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha

VARIOVÁNÍ VÝSLOVNOSTI CIZÍCH SLOV, VČETNĚ VLASTNÍCH JMEN, V ZÁVISLOSTI NA VĚKU, POHLAVÍ A VZDĚLÁNÍ

Výpůjčky z cizích jazyků představují spíše okrajovou část slovní zásoby, pro niž je příznačná větší rozkolísanost výslovnosti v porovnání s domácí slovní zásobou. Výslovnost cizích slov kolísá zejména proto, že se na poli jednoho slova střetávají fonologické a morfologické systémy dvou, případně i více jazyků. Výslovnost cizích slov ovšem nevariuje jen v závislosti na jazykové vybavenosti jednotlivých mluvčích, ale také v závislosti na sociálních proměnných. Ve výslovnosti cizích slov se totiž může projevit nejen vzdělání a jazyková vybavenost jednotlivých mluvčích, nýbrž i kulturní a faktické znalosti (srov. např. výslovnost sportovní terminologie) a rovněž i aktuální dominance světových jazyků v době přijetí výpůjčky (lze např. předpokládat, že starší lidi se lépe vypořádají se slovy německého, francouzského, příp. ruského původu než generace mladší).

Ve svém příspěvku představím poznatky o variování výslovnosti cizích slov, včetně vlastních jmen, v závislosti na základních sociálních proměnných, tj. věk, vzdělání a pohlaví. Tyto poznatky vycházejí z výzkumu výslovnostního úzu cizích slov, který byl proveden v roce 2014 (viz Duběda et al., 2014).

Reference:

Duběda, T. – Havlík, M. – Jílková, L. – Štěpánová, V. (2014): Průzkum výslovnostního úzu u výpůjček a cizích vlastních jmen – metodologické otázky. *Jazykovědné aktuality*, LI, č. 3 a 4, s. 125 – 141.

PaedDr. Zuzana Hlubinková, CSc.

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Brno

K NĚKTERÝM JMÉNŮM OSOB V ČESKÝCH NÁŘEČÍCH

První část příspěvku je zaměřena na obecné otázky týkající se nářeční slovní zásoby, jeho druhá část je věnována konkrétnímu nářečnímu materiálu, tedy některým názvům osob.

V úvodu se definuje dialekt jako útvar národního jazyka, který je na území České republiky omezen především na venkovskou mluvu zachovanou zejména ve východní oblasti. Nejde tedy o komunikaci běžnou a zároveň jde v souvislosti se změnami společenských a ekonomických podmínek o útvar zanikající. Jeho slovní zásoba představuje tu složku jazyka, která bezprostředně reaguje na změny ve společnosti. Vychází se z článku

J. Balhara o vývoji nářeční slovní zásoby. Ten popsal, které části nářečního lexika upadají do zapomenutí, které jsou nahrazovány lexikem spisovného jazyka a které dialektismy se naopak uchovávají.

Vedle nemotivovaných slov tvořících jádro nářeční slovní zásoby jsou v dialektech i slova motivovaná, se slovotvornou stavbou. Ta jsou v české dialektologii již popsána; existují popisy slovotvorné soustavy celých nářečních skupin (rukopisné disertační práce K. Fice a M. Rackové a publikace autorky tohoto pojednání). Na základě jejich srovnání lze vyvodit některé závěry, např. o rozvinutosti některých nářečních slovotvorných kategorií, např. jmen míst a jmen osob. Nastihuje se tvoření názvů osob v nářečích Moravy a přesah některých typů do dialektů slovenských. Na konkrétním dosud nepublikovaném jazykovém označení pro člověka neobratného se ukazuje, že nářečí disponují bohatším repertoárem slovotvorných odvozenin než jazyk spisovný. Tento a ostatní materiál je čerpán z materiálové databáze pro připravovaný *Slovník nářečí českého jazyka*.

Prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.

Oddělení stylistiky a lingvistiky textu Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha

METODOLOGIE ZKOUMÁNÍ SYNTAKTICKÝCH JEVŮ V MLUVENÉ KOMUNIKACI

Příspěvek představuje úvahu o metodologii spojenou s týmovým projektem GA ČR *Syntax mluvené češtiny*. Toto téma bylo zatím zkoumáno spíše příležitostně, pouze některé jevy (opakování, opravy, vsuvky) soustavněji v pracích O. Müllerové (1994, 2011 aj.). Z metodologických problémů vybírám nejprve to, co je (relativně) jasné:

a) data: co nejvíce využívat materiál ze spontánních, nepřipravených mluvených projevů – tedy hlavně korpus ORAL 2013, další korpusy pak doplňkově (DIALOG, Korpus soukromé korespondence, případně Pražský závislostní korpus mluvené češtiny), b) nutnost práce se zvukovými záznamy, event. Videozáznamy, c) respekt k interaktivnosti, dialogičnosti, procesualitě mluvené komunikace (srov. Auer, 2005 aj.), d) potřeba co nejméně aplikovat na mluvenou komunikaci termíny a kategorie vycházející z analýzy psaných textů, e) spojení metod kvalitativních i kvantitativních, přístupů korpusové lingvistiky s metodami gramatické analýzy, fonetiky, interakční lingvistiky, konverzační analýzy, stylistiky mluvených projevů a s inspirací z děl českých syntaktiků-dialektologů (např. Šipková, 1993).

A aspoň náznak toho, co jasné není: a) jak vyhledávat v korpusech, jak klást dotazy (při eliptičnosti a neurčitosti mluvených dialogů), b) jak se vyrovnat s problémem jednotky mluveného komunikátu (kterou rozhodně není „věta“) a typů vyhledávaných struktur, c) nakolik zkoumat jevy na úrovni „fráze“ (lokální syntax), na úrovni „věty“ a ev. jevy nadvětné (nedostatek, resp. specifika koheze), d) jak a v jakém rozsahu zkoumat i lexikální prostředky, od syntaktických těžko oddělitelné (spojky, částice, zájmena, adverbiální vycpávky aj.), e) zda případně srovnávat zachycené jevy s výskytem v korpusech psaných textů (korpus SYN: dialogy postav v beletrii).

Literatura:

AUER, P. (2005): Projection in interaction and projection in grammar. *Text*, 25, s. 7 – 36.
 MÜLLEROVÁ, O. (1994): *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praha: Academia.

MÜLLEROVÁ, O. (2011): Žánry a syntaktické rysy mluvených projevů. In: S. Čmejrková – J. Hoffmannová (eds.), *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, s. 153 – 192.
ŠÍPKOVÁ, M. (1993): *Skladba věty v mluvených projevech (Syntax hanáckých nářečí)*. Jinočany: H+H.

Dr. Eva Horváthová Farkasová, PhD.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Esztergom

LEXIKÁLNE ZVLÁŠTNOSTI V JAZYKU PILIŠSKÝCH SLOVÁKOV

Vyššie tri storočia uplynuli odvtedy, ako sa na území dnešného Maďarska usadili Slováci prichádzajúci z rôznych regiónov severnej časti Uhorska. Slováci v okolí Ostrihomu žijú v malých a stredne veľkých obciach, nachádzajúcich sa pri úpäť vrchu Pilíš. Obce so slovenským obyvateľstvom v tomto regióne Maďarska nevytvárajú súvislú lokalitu, sú roztrúsené medzi obcami a mestami s maďarským obyvateľstvom. Menšinové prostredie, spolužitie s inojazyčnými obyvateľmi, zmeny v tradičnom spôsobe života prispeli k postupnej jazykovej asimilácii mladších a stredných generácií. Veľkú väčšinu obyvateľov v súčasnosti môžeme charakterizovať ako bilingválnych s dominanciou maďarského jazyka. Predstavitelia mladších generácií si však slovenský jazyk (spisovný jazyk) osvojovali v školských inštitúciách, nie počas prvotnej socializácie, neovládajú ju na úrovni materinského jazyka a v každodennom styku ju charakteristicky nepoužívajú. Aktívnymi používateľmi slovenského jazyka v súčasnosti sú len predstavitelia staršej generácie. Ich jazykom je však osobitné nárečie, ktoré nemožno úplne stotožniť ani s jedným zo slovenských nárečí. Miestne nárečia Slovákov v Maďarsku obsahujú veľké množstvo archaických prvkov, v kontaktovej situácii sa menia predovšetkým pod vplyvom inojazyčného okolia, častejšie a rozšírenejšie používaného maďarského jazyka. Najmenej stabilnou časťou súčasnej podoby miestnych nárečí je lexikálna rovina, ktorú najrýchlejšie a najintenzívnejšie zasiahnu komunikačné a jazykosystémové procesy dominantného maďarského jazyka. Vo svojej práci sledujem a z morfológického aj z tematického hľadiska kategorizujem z maďarského jazyka prevzaté, požičané lexikálne jednotky používané v miestnych nárečiach v pilíšskych obciach.

Doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD.

Katedra romanistiky, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

MANAŽOVANIE REČOVÉHO PREJAVU DVOJICE ŠPORTOVÝCH KOMENTÁTOROV

Mediovanú komunikáciu definujeme ako rečovú aktivitu troch alebo viacerých komunikantov, pričom aspoň jeden z nich je sprostredkovateľom komunikácie medzi ostatnými. Jej hlavnou črtou je väčší počet komunikačných rol než ten, s ktorým sa najčastejšie pri komunikačnom akte počíta. Sprostredkovateľ svojím pôsobením odstraňuje dôsledky nesúlady základných parametrov komunikačnej situácie v momentoch pôvodnej emisie a finálnej recepcie prejavu, a to času, miesta alebo jazykového kódu. V jeho prejave nadobúdajú osobitný význam najmä mechanizmy referovania a reformulovania. Z hľadiska pragmatickej lingvistiky je v prípade mediovanej komunikácie zaujímavé zisťovať, akými stratégiami sa dosahuje jej efektívnosť. Zvlášť dôležitá je dobrá koordinácia prehovorov

jednotlivých hovoriacich, vrátane mediátora/mediátorov, aby sa zachovala koherencia komunikátu.

Športový komentár predstavuje vhodný terén na pozorovanie mediovej komunikácie, pretože je ústny, relatívne spontánny, multikanálový a intertextový, poznačený nejednotnosťou miesta emisie a recepcie, niekedy aj jazykového kódu. Dobré manažovanie spolupráce dvojice komentátorov (mediátorov) je pre úspešnosť komunikácie kľúčové. Predpokladáme, že v syntaktickom artikulovaní mediovaných častí prejavu je možné identifikovať miesta, s ktorými sa vo zvýšenej miere spája potreba spolupráce mediátorov. Obvykle sú nimi predikačné jadrá spoločne konštruovaných výpovedí. Túto hypotézu overíme v transkripte športového komentára vybraného futbalového zápasu.

PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D. – Mgr. Jitka Lukášová, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury, Fakulta pedagogická Zápodočeské univerzity v Plzni – Zakład Filologii Czeskiej i Łużyckiej, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

ODRAZ ZMĚN V POJETÍ MYŠLENÍ O NÁRODĚ V SOUČASNÉ ČESKÉ A POLSKÉ REKLAMĚ

V dnešním, postmoderním světě, výrazně ovlivňovaném masovými médii, probíhají na pozadí kulturního vývoje mnohé, často zpočátku nepostřehnutelné změny v myšlení o společenských hodnotách a tyto změny ve svém důsledku vedou k přestrukturování tradičního chápání některých filosofických, společenských a následně i lingvistických pojmů. Jedním z termínů, jehož význam podlehl v posledních letech sémantické modifikaci, je i pojetí národa ve 20. století. Autorky příspěvku se zamýšlejí nad změnami v pojetí historické a kulturní paměti národa v Polsku a České republice v 20. a 21. století a nad jejich reflexí ve vývoji především televizní reklamy v obou zemích po roce 1989. Modifikace významu zmíněných pojmů dokládají na příkladech českých a polských reklam s národně-historickou tematikou.

Doc. PaedDr. Mária Imrichová, PhD.

Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

PRÁVNÉ POJMY A TERMÍNY V KOMUNIKÁЦИИ A POLYSÉMIA TERMÍNŮV

Príspevok sa bude venovať problematike právnej lexiky, vzťahu právneho pojmu a termínu z pohľadu právnikov a verejnosti. Keďže právne, najmä viacslovné termíny sú motivované bežnou domácou lexikou, bežný používateľ jazyka často mylne interpretuje ich obsah, ktorý je daný definíciou v príslušnom type práva a nemusí byť v zhode s bežným chápaním slova/slov v slovenčine, čo vedie často k nepochopeniu textu zákona a k mylným úsudkom. Príspevok sa bude zaoberať aj problematikou možnej existencie polysémie v rámci terminológie jedného odboru, a to právnej vedy, a z toho vyplývajúcim problémom v inštitucionálnej komunikácii.

Mgr. Lucie Jílková, Ph.D.

Oddělení stylistiky a lingvistiky textu Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha

1. Z VÝZKUMU VÝSLOVNOSTNÍHO ÚZU: VÝSLOVNOST PROPRIÍ

Příspěvek prezentuje výsledky výzkumu výslovnostního úzu, který v loňském roce provedla skupina čtyř výzkumníků na demograficky vyváženém vzorku 300 mluvčích z Prahy a Brna. Testováno bylo celkem 300 přejatých slov a cizích vlastních jmen, u nichž lze předpokládat dvě či více výslovnostních variant. V příspěvku bude pozornost věnována především vybraným propriím, např. *Chicago, Washington, Manchester, Los Angeles, San Francisco, Harry, Brian, Louis, Maigret, Poirot, Renault* aj. Jednotlivé výslovnostní varianty budou nejprve klasifikovány na základě tzv. osmi adaptačních principů výslovnosti přejatých slov a cizích vlastních jmen stanovených T. Dubědou et al. (2013). Těmito principy jsou: 1) fonologická aproximace, 2) výslovnost pravopisná, 3) výslovnost původní, 4) analogie se zdrojovým jazykem, 5) analogie s cílovým jazykem, 6) výslovnost ovlivněná třetím jazykem, 7) výslovnost pod vlivem univerzálií, 8) výslovnost nejasně motivovaná. Zjištěné výslovnostní varianty dále budou dávány do vztahu s kategoriemi věku, vzdělání a znalosti cizích jazyků respondentů. Ukazuje se například, že zatímco starší respondenti uplatňují při výslovnosti cizích vlastních jmen častěji princip výslovnosti pravopisné, mladší respondenti, zvláště ti se znalostí angličtiny, vyslovují cizí vlastní jména podle principu fonologické aproximace, případně výslovnosti kopírující výslovnost v původním jazyce, tedy také realizují hlásky, jimiž čeština nedisponuje.

2. SYNTAX SOUKROMÝCH DOPISŮ: PODÍL MLUVENOSTI V PSANÝCH TEXTECH

V příspěvku jsou analyzovány soukromé ručně psané dopisy shromážděné jednak v Korpusu soukromé korespondence (<https://ucnk.ff.cuni.cz/dopisy.php>), jednak dopisy pocházející z mé vlastní excerptce, a to z hlediska jejich syntaktické stránky. Ukazuje se, že syntax ručně psaných soukromých dopisů, které jsou často psány spontánně, emocionálně, bez následných korekcí aj., vykazuje často rysy typické pro syntax mluvených nepřipravených textů. Některé dopisy mají natolik výrazný dialogický charakter, že připomínají mluvené rozhovory tváří v tvář. Na vzorku 200 soukromých dopisů bude, především v návaznosti na práce Z. Hladké a J. Hoffmannové, pozornost postupně věnována těmto jevům: apoziopese (*Až to utrpení skončí, pojedem ...*), parcelace výpovědi (*Sama tam nepůjdu. Jenom s tebou.*), přítomnost tzv. tázacích dovětek (*Furt píšu o sobě, vid?; To je ale škvár, co?*), členicích partikulí (*...píšu nesmysly jako, hm, zrovna si nemůžu vzpomenout*), užívání vycpávkových slov (*...musela jsem se smát – prostě, když jsem si představila...*) a ukazovacích (*Toho co jsem Ti ukazovala na té fotce.*) a osobních zájmen (*Já jsem si ho spletla*). Dále bude pozornost věnována sémiotické heterogenosti soukromých ručně psaných dopisů, tj. především začleňování obrázků do textu.

Doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

Ústav bohemistiky, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

VÝSKYT REPRODUKČÍ ŘEČI VLASTNÍ A CIZÍ V DISKUSÍCH NA INTERNETU

Příspěvek je zaměřen na výskyt reprodukcí řeči cizí a vlastní v komunikaci účastníků internetových diskusí. Jazykový materiál bude vycházet z dialogů

a monologů diskutujících různého věku, pohlaví a vzdělání, kteří vyjadřují své názory na obsah zpráv (nejčastěji s tematikou společenskou, politickou a sportovní), jež průběžně přinášejí Novinky.cz.

Předmětem zkoumání budou spontánní nepřipravené psané komunikáty. Často jsou v nich užívány fráze či citáty, které již dříve vyřkl někdo jiný, podobně jako je tomu v běžné mluvené komunikaci. Může jít o známý citát z knihy či filmu, který přesně vystihuje situaci, popř. slouží k oživení komunikace či k pobavení diskutujících i čtenářů. Nejde ale pouze o citáty. Projevy se mohou obohacovat citáty vlastními či citáty lidí z našeho okolí, aniž by je ostatní diskutující museli znát. V takovém případě slouží citace k vystižení popisované situace v nejvyšší možné autenticitě. Množství a délka reprodukcí je různá, nezáleží jen na obsahové stránce, ale především na osobnosti a povaze mluvčího samotného. Pozornost věnujeme rovněž mluvenostním prostředkům užívaným v rámci celého komunikátu v porovnání s částmi, jež jsou reprodukcemi. Lze předpokládat, že množství reprodukcí stoupá spolu s věkem komunikantů, podobně lze předpokládat vyšší zastoupení reprodukcí u žen v porovnání s muži. Ženy zprostředkovávají rády své dřívější myšlenky, protože chtějí, aby se adresát lépe vcítil do jejich někdejší situace a pochopil ji. Domníváme se, že nejčastěji budou komunikanti využívat reprodukce řeči cizí. Při třídění jazykového materiálu bude přihlédnuto i k místu, kde diskutující žijí.

Dr Joanna Kamper-Warejko

Institut Języka Polskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

PROBLEMY BUDOWY SŁOWOTWÓRCZEJ NAZW ROŚLIN WYSTĘPUJĄCYCH W XVI-WIECZNYM POLSKIM TŁUMACZENIU PORADNIKA

P. KRESCENCJUSZA

Celem artykułu ma być prześledzenie mechanizmów budowy nazw roślin odnotowanych w drugim polskim wydaniu poradnika Piotra Krescencjusza pt. *O pomnożeniu i rozkrzewieniu wszelakich pożytków ksiąg dwojenaście* (1571 r.). Wyekscerpowany materiał liczy ponad 400 nazw, wśród których odnajdujemy wyrazy rodzime, nazwy przejęte z poprzednich epok i osadzone w językach słowiańskich (np. *czosnek, białodrzew, białodrzewina, iwina, osiczyna, pszenica, przędlec, macierzaduszka, skoczek* i inne) oraz nazwy zapożyczone (między innymi *cebula, diptam, izop, koriander, malogranaty, por, rumien i rumnek, szalwija* itp.). Analiza ich budowy może ujawnić lub potwierdzić produktywność niektórych formantów a prześledzenie mechanizmów i stopnia asymilacji ukazać ich historyczną motywację. Na uwagę zasługują też bogato reprezentowane w zabytku połączenia wyrazowe – wyrażenia i frazy – o różnym stopniu zespolenia (np. *boże drzewko, kurza noga, macica winna, matka zielna, noc i dzień, leśny kopr, kmin rzymski, wodna rzeżucha, szafran polny lub szafran ogrodowy* i wiele innych). Wyniki analizy przedstawione zostaną na tle stanu XVI-wiecznej polszczyzny, ewentualnie wzbogacone o tło dialektalne i ogólnosłowiańskie.

Dr hab. Iwona Kaproń-Charzyńska

Institut Języka Polskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

KONTEKSTOWE WYZNACZNIKI KREATYWNOŚCI LEKSYKALNEJ

Celem wystąpienia jest zwrócenie uwagi na rolę kontekstu w badaniach kreatywności leksykalnej. Pod uwagę bierze się kontekst syntagmatyczny,

paradygmaticzny, komunikacyjny i kulturowy jako te elementy, z którymi kooperują wyrażenia językowe. Przyjmuje się, że właściwości wyrażen wynikają z jednej strony z zależności, na które użytkownicy języka nie mają wpływu, z drugiej strony – z zależności, na które użytkownicy mają wpływ. Cele pozakomunikacyjne nadawców wpływają na nieautomatyczny sposób przekształcania wyrażen, w związku z czym rozszyfrowanie intencji nadawcy stanowi dla odbiorcy wyzwanie, w którym kontekst okazuje się elementem kluczowym, pozwalającym odbiorcy komunikatu stwierdzić odstępstwo od konwencji i naruszenie przezroczystości wyrażenia. Obserwacją zostaną objęte jednostki leksykalne w polszczyźnie, których źródłem są teksty internetowe, zwłaszcza te mieszczące się w typach oscylujących między oralnością i piśmiennością, czyli typie korespondencyjnym i typie konwersacyjnym. W analizie także zostanie zwrócona uwaga na niewerbalne elementy komunikacji, mające swoje odzwierciedlenie w pisanej odmianie języka w ikonkach. Zastępują one kombinacje znaków nieliterowych i rekompensują właściwości odmiany mówionej języka, w której wykorzystanie kodu werbalnego, kinezycznego, proksemicznego i subkodu prozodycznego stwarza więcej możliwości realizacji intencji nadawcy.

Doc. PhDr. Janka Klincková, PhD.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

SLOVESO V KOMUNIKÁCI

Sloveso so svojim sémantickým a gramatickým potenciálom je v komunikácii frekventovaný slovný druh, ktorý pružne reaguje na individuálne komunikačné zámery komunikujúcich, zrkadlí ich sociálny status, a tak je hodnoverným nositeľom nielen morfológických, ale i pragmatických atribútov. V príspevku sa venujeme slovesnej osobe plniacej najmä kontaktovú funkciu slovesa, slovesnému času a spôsobu ako jeho aktualizárnym kategóriám a v istých súvislostiach poukážeme na využívanie vidu pri pomenúvaní aktívnych činností v spontánnej rečovej komunikácii. Vychádzame z predpokladu, že ak sloveso je významovo konštitujúcim prvkom výpovedí, tak ovplyvňuje i ich gramatickú štruktúru a modifikuje spisovnú (jazykovú) konfiguráciu výpovedí.

Dr Jerzy Kowalewski

Кафедра польської філології, Філологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів

SYTUACJE KOMUNIKACYJNE W GLOTTODYDAKTYCE NA PRZYKŁADZIE JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO NAUCZANEGO NA UKRAINIE

W nauczaniu języka polskiego dominuje podejście komunikacyjne. Nauczanie jppo metodą komunikacyjną na Ukrainie stwarza wiele problemów: niedopasowania do nauczania dzieci, braku spełnienia oczekiwań co do równoległego nauczania kultury w jej wymiarze międzykulturowym, widoczna jest anachroniczność metody komunikacyjnej w odniesieniu do kształcenia przyszłych emigrantów. Sytuacje komunikacyjne w glottodydaktyce występują w kilku wymiarach: jako sytuacje na samej lekcji (komunikacja: uczniowie – nauczyciel – uczniowie między sobą), w szkole (dyrekcja – nauczyciele – uczniowie – rodzice),

w środowisku ucznia (uczeń – rodzina – społeczność polska); ale też w ramach samego kształcenia (sytuacje komunikacyjne w podręcznikach i innych materiałach dydaktycznych). Referat przybliży te różne aspekty sytuacji komunikacyjnych. Zaprezentowane zostaną propozycje nauki języka polskiego według podejścia zadaniowego i metodyki kulturowej. Zaanalizuję tę propozycję pod kątem sytuacji komunikacyjnej.

Doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

JAZYKOVO-KOMUNIKAČNÁ VÝCHOVA NA SLOVENSKÝCH GYMNÁZIÁCH V MATIČNOM OBDOBÍ

V príspevku sa zaoberáme vyučovaním predmetu SLOVENSKÁ REČ na prvých slovenských gymnáziách v matičnom období (1862 – 1875) s poukázaním na polozenie základov jazykovej a komunikačnej výchovy. V tom čase na základe didaktickej transformácie spisovnej slovenčiny (Hodžovsko-hattalovská reforma) dochádza pod vplyvom nových pedagogických teórií k upevňovaniu a rozvíjaniu jazykovej a komunikačnej kompetencie u žiakov slovenskej strednej školy.

Mgr. Viera Luptáková, PhD.

Katedra slovenského jazyka a literatúry, Filozofická fakulta Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave

SOCIOLINGVISTICKÁ SONDA DO HOVOROVEJ SLOVENČINY V TRNAVE

V príspevku sa zameriavame na parciálnu sociolingvistickú analýzu hovorovej slovenčiny v meste Trnava. Primárny dôraz kladieme predovšetkým na zachytenie fonických osobitostí ústnych komunikátov príslušníkov mestského obyvateľstva, ktoré sú realizované v sfére bežného dorozumievacieho styku vo vymedzených polo-/neoficiálnych komunikačných situáciách. Na fenomén hovorovej slovenčiny nahliadame v širších interdisciplinárne profilovaných dimenziách s presahom do sociologických, psychologických, historických a urbánno-antropologických disciplín. Teoreticko-metodologická platforma štúdie vychádza zo syntézy poznatkov získaných v oblasti výskumu hovorenej podoby jazyka v meste (od 60. rokov 20. storočia až po súčasné aktivity), pričom kontrastívne nadväzuje predovšetkým na výsledky bádateľských snažení v stredoslovenskom regióne v rámci projektu VEGA č. 1/4713/07 *Dynamika spoločenských zmien a stratifikácia slovenčiny* (obdobie rokov 2007 – 2009). Predkladaná štúdia je súčasťou širšie koncipovaného výskumu orientovaného na zmapovanie podoby hovorovej slovenčiny v Trnave, ktorý aktuálne prebieha v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0142/14 *Hovorová slovenčina v nadregiónálnom priestore a sociálno-komunikačnej dynamike*.

Mgr. Markéta Maturová, Ph.D.

Ústav bohemistiky, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

ZÁKLADNÍ OTÁZKY INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE

Příspěvek se věnuje vybraným otázkám interkulturní komunikace. Sleduje její historické aspekty, počátky a současný stav, definuje základní termíny „kultura“ a „komunikace“. Na základě odborné literatury vymezuje

interkulturní komunikaci jako oblast vědy a porovnává situaci v České republice a Německu.

Prof. dr hab. Kazimierz Michalewski, emerytovaný profesor

Łódź

OGRANICZENIA KOMUNIKACJI JĘZYKOWEJ

Ustalane zasady porozumiewania się językowego nie wykluczają potrzeby egzegezy niektórych przynajmniej tekstów. Strodawne teksty o charakterze religijnym są interpretowane swoiście przez różne grupy wyznaniowe. Współczesne teksty prawne pozwalają prawnikom na niejednakowe interpretacje. Teksty literackie również podlegają różnym interpretacjom odbiorców, literaturoznawców i tłumaczy. Wiadomo, że wybitne teksty artystyczne bywały przekładane na wiele języków obcych wielokrotnie. Przez kilku tłumaczy nie tylko w różnych okresach, ale i w kilkuletnich odstępach.

Bałamutne konstruowanie tekstów reklamowych, umów handlowych, finansowych warunkowane jest złymi intencjami autorów. Wyzyskuje wieloznaczności, wieloodporności. Czy jednak możliwe jest precyzyjne komunikowanie się za pomocą języka? Czym charakteryzują się jednoznaczne (jak się uważa) teksty nauk ścisłych?

Doc. Mgr. Patrik Mitter, Ph.D.

Katedra bohemistiky, Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

NĚKOLIK POZNÁMEK K HYBRIDNÍMU TVOŘENÍ SLOVES, ADVERBIÍ, INTERJEKCÍ, SYNSÉMANTICKÝCH A NÁSTAVBOVÝCH SLOVNÍCH DRUHŮ

Složená hybridní slovesa představují v současné češtině omezeně produktivní typ pojmenování, přičemž jeho produktivitu zajišťují především hybridní juxtapozita s prvním komponentem *spolu-* a *znovu-*. Většina složených slov utvořených komplexními kompozičními způsoby, resp. čistou kompozicí je již déletrvajících součástí české slovní zásoby. Další takto tvořená pojmenování se v současné češtině tvoří jen ojediněle. U ostatních autosémantických slovních druhů, stejně tak i u synsémantických a nástavbových slovních druhů má hybridní tvoření pouze marginální charakter. Výjimku představují pouze číslovky, u nichž se hybridizace uplatňuje při tvoření některých druhů číslovek vyššího ranku.

Dr hab. Andrzej Moroz

Institut Języka Polskiego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

METODOLOGICZNE PODSTAWY OPISU JĘZYKÓW SPECJALISTYCZNYCH NA PRZYKŁADZIE TEKSTÓW PRAWNYCH

Języki specjalistyczne stanowią zawężony – w stosunku do języka ogólnego – system komunikacji. Z tego też powodu istnieje konieczność wypracowania narzędzi ich gruntownej analizy i opisu. Proponowany referat podejmuje kwestię podstaw metodologicznych charakterystyki cech formalnych, semantycznych i pragmatycznych tekstów prawnych na tle innych języków specjalistycznych oraz języka ogólnego. Podjęty zostanie dodatkowo problem relacji pomiędzy ogólnym systemem językowym i jego komunikacyjnym aspektem wyrażanym tekstami prawnymi oraz zasad

konstruowania norm poprawnościowych w obrębie języków specjalistycznych w ogólności.

Podłożem stawianych hipotez będą kodeksy polskiego modułu karnego (*Kodeks karny, Kodeks karny wykonawczy, Kodeks postępowania karnego, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Kodeks wykroczeń*). Stanowią one przykład typowych komunikatów prawnych, co pozwala na formułowanie wyjściowych hipotez badawczych, służących ich opisaniu. Należy jednak zdawać sobie sprawę z faktu, że założona procedura analityczna winna m.in. ukazać rozbieżności pomiędzy łączliwością wyrazów w języku ogólnym i specjalistycznym oraz ograniczenia budowania w nim konstrukcji składniowych; definiować składniowo-leksykalne wykładniki normy profesjonalnej języka specjalistycznego czy określić cechy wyrażeń typowych dla niego. Część z tych zamierzeń zostanie podjęta w proponowanym referacie.

Mgr. Kamila Mrázková, Ph.D.

Oddělení stylistiky a lingvistiky textu Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Praha

MLUVENOST A PSANOST V SYNTAXI ČESKÝCH REKLAMNÍCH TEXTŮ

Syntax reklamních textů je v lingvistických pracích popisována obecně spíše jako jednodušší (Kraus, 1965; Imioło, 1998; Pravdová, 2006): věty jednoduché jsou častější než souvětí, parataktické vztahy převažují nad hypotaktickými, pro souřadně spojené větné členy i věty je typický vztah koordinace. Komerční reklama ovšem představuje komunikační sféru velmi různorodou: existují v ní žánry, v nichž se uplatňuje jen psaný nebo naopak jen mluvený jazyk, i žánry, v nichž se oba módy doplňují, vedle přirozeného jazyka využívají reklamní texty dalších znakových kódů, především obrazu, v neposlední řadě mají jednotlivé reklamní žánry různý rozsah. To vše jsou faktory ovlivňující, které jazykové prostředky, a tedy i prostředky syntaktické, budou užity. Roli zde hraje také to, o jakou část či fázi reklamního komunikátu jde: specifická je syntax reklamních sloganů a titulků (k tomu Mrázková, v tisku), zcela jiná je syntax dialogů v těch audiovizuálních nebo audiálních reklamách, které se snaží evokovat podobu autentických každodenních rozhovorů.

Cílem článku je ukázat, jak české reklamní texty užívají syntaktických prostředků typických pro mluvené projevy, a naopak, co je v jejich syntaxi typicky psané. Pojem *mluvený* zde neodkazuje k *substanciální mluvenosti*, nýbrž k tzv. *konceptuální mluvenosti*, tj. k souboru určitých vlastností typických pro mluvené komunikáty, ovlivněnému podmínkami charakteristickými pro produkci mluveného projevu, které však mohou existovat nezávisle na vlastní substanci (analogicky lze vymezit konceptuální psanost, srov. Čmejrková, 2011, s. 37–40). Komunikační cíle reklamy, tj. nutnost působit na adresáta a přesvědčovat jej, do jisté míry podporují užívání prostředků mluveného běžného dorozumívání, avšak s omezením daným různým uplatněním principů ekonomie a redundance v mluvených projevech běžného dorozumívání (srov. např. Hoffmannová, 2013) a v reklamní komunikaci.

Dr Maria Magdalena Nowakowska

Katedra stredoevropských štúdií, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

SŁOWIAŃSKA ETYKIETA JĘZYKOWA

Przestrzeganie etykiety językowej jest ważnym warunkiem skutecznego porozumiewania się w każdym języku. Nieprzestrzeganie jej odbierane jest zwykle jako brak kultury osobistej lub brak motywacji do podtrzymania kontaktu. Szczególnie ważna jest znajomość językowego *savoir-vivere*'u w kontaktach interkulturowych, nawet jeśli dotyczą one kontaktów z bliskimi sąsiadami, posługującymi się spokrewnionymi językami, jakimi są polski, czeski i słowacki oraz – wzięty pod uwagę w badaniach – słoweński (o którym sami jego użytkownicy mówią, że ma często bliżej do języków zachodniosłowiańskich, zwłaszcza do czeskiego). I właśnie obowiązującym w nich zasadach *savoir-vivre*'u poświęcony jest niniejszy artykuł. Przedstawia bowiem grzecznościowe formy adresatywne (tak nominalne, jak i pronominalne) we wspomnianych językach słowiańskich, ale nie ogranicza się do nich. Stara się też wychwycić różnice w wyrażaniu grzeczności w tychże językach, jak również podkreślić to, co jest dla niej wspólne – słowiańskie.

PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

MANIPULÁCIA A KONTRAMANIPULÁCIA V MEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCI

V príspevku sa venuje pozornosť manipulačným a kontramaniplulačným postupom a prostriedkom v mediálnej komunikácii s hlavným zameraním na politický diskurz v printovom a elektronickom prostredí. Príspevok je výstupom a súčasťou širšie koncipovaného výskumu orientovaného na vyprofilovanie manipulačno-komunikačných koncepcií, ktoré sa uplatňovali v persuazívnych slovenských a chorvátskych mediálnych diskurzoch v rokoch 1990 – 2015 v rámci politickej, reklamnej a televíznej komunikácie, a vygenerovanie rétoricko-komunikačných diskurzívnych rámcov, typológií a tendencií v skúmanom období v rámci persuazívnych slovenských a chorvátskych mediálnych diskurzov. Výskum sa aktuálne realizuje v rámci riešenia projektu VEGA MŠVVŠ SR č. 1/0179/15 Manipulačno-komunikačné koncepcie v persuazívnych slovenských a chorvátskych mediálnych diskurzoch.

Dr. h. c. prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

KOMUNIKÁCIA A MANIPULÁCIA

Komunikácia je termín, ktorý označuje dorozumievanie ako rečový styk dvoch alebo viacerých osôb. Základným cieľom komunikácie je odovzdávanie alebo vymieňanie si informácií. V. Mathesius v roku 1925 vymedzil dorozumievaciu funkciu jazyka ako funkciu, ktorá je zameraná na predmet vyjadrovania popri poetickej funkcii jazyka, ktorá sa orientuje na samotné vyjadrovanie. Pražská škola, uvedomujúc si širokospektrálny charakter dorozumievania, špecifikovala žánre, v ktorých sa uplatňuje dorozumievacia funkcia, na praktickú a teoretickú/formulačnú reč. K. Bühler dorozumievaciu funkciu jazyka v roku 1934 pomenúva ako zobrazovaciu

funkciu jazyka, ktorá je zameraná na podávanie informácií o mimojazykovej realite, a pridáva apelovú funkciu jazyka ako výzvu poslucháčovi, aby niečo urobil alebo neurobil. R. Jakobson apelovosť označuje ako konatívnosť/direktívnosť v rámci konatívnej/direktívnej funkcie jazyka, ktorá je zameraná na ovplyvnenie poslucháča.

Prechod od dorozumievania ako výmeny informácií, zastrešovaného dorozumievacou/zobrazovacou funkciou jazyka, k ovplyvňovaniu a usmerňovaniu poslucháča, zastrešovaného apelovou/konatívnou/direktívnou funkciou jazyka, signalizuje špecializovaný smer výskumu so špecifickými termínmi, medzi ktoré boli postupne zaradené aj persuzívnosť a manipulatívnosť. Zámerom príspevku je preto predstaviť dorozumievanie v reklamnej a politickej komunikácii z pohľadu persuzívnosti a najmä manipulatívnosti.

Mgr. Lucia Ološtiaková, PhD. – Mgr. Soňa Rešovská

Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

NOVÉ SLOVÁ V SLOVENČINE Z POHĽADU TEÓRIE LEXIKÁLNEJ MOTIVÁCIE

V príspevku ponúkneme základnú analýzu vzniku a fungovania neologických jednotiek v slovenskom jazyku, ktorú sme uskutočnili na čiastkovom súbore neologizmov získaných počas prípravy slovníka slovenských neologizmov formou záverečných prác na FF PU. Pri uvažovaní o uplatnení vlastného metodologického prístupu k spracovaniu slovníkového materiálu vychádzame z teórie lexikálnej motivácie J. Furdíka, ktorú ďalej rozpracováva M. Ološtiak. Pilotná analýza predstaví neologizmy ako výsledok kooperácie temporálnej motivácie a nominačných typov lexikálnej motivácie (pri vzniku neologizmov), resp. kooperáciu temporálnej motivácie a adherentných typov lexikálnej motivácie (naznačujúcu ich fungovanie v komunikácii).

Оксана Александровна Остапчук, кандидат филологических наук, доцент

Кафедра славянской филологии, Филологический факультет Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова, Москва

СОЗНАТЕЛЬНЫЙ ВЫБОР ЯЗЫКА И ПЕРЕКЛЮЧЕНИЕ КОДОВ:

ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ ЯЗЫКОВОГО ПОВЕДЕНИЯ

В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

Драматические украинские события последних двух лет повлияли не только на социально-политический облик страны, но существенным образом изменили также ее языковой ландшафт. Имеется в виду в первую очередь соотношение украинского и русского языков в социально значимой коммуникации, прежде всего, в среде русскоязычной интеллигенции больших городов. Очевидным образом возросла стилистическая роль переключения кодов, показательны в этом смысле случаи параллельного использования украинского и русского языков в языковой игре (ср. «двуязычные» поэтические произведения с перемежающимися строками на разных языках). В вопросе выбора языка общения еще большую роль, чем до событий Майдана, начали играть индивидуальные факторы (эмоциональные, политические и пр.). Доклад основан на материале постов в социальной

сети Фейсбук, содержащих декларации языкового характера. В частности, анализируются мотивы, побуждающие участников коммуникации изменять модель собственного языкового поведения в пользу украинского языка как основного языка общения или, наоборот, заявлять о неизменности прежней русскоязычной модели поведения. Особый интерес представляют здесь получившие распространение предложения по кодификации «украинской» версии русского языка. В рамках доклада предполагается также сопоставление языковых деклараций с практикой речевого общения. Количество языковых деклараций и интенсивность данного процесса позволяет говорить не столько о идиолектальном, сколько и социолектальном его измерении. Как и в случае с представителями украинской школы в польской поэзии середины 19 в., такая сознательная (само)регуляция языкового поведения, с одной стороны, свидетельствует о росте коммуникативного статуса украинского языка, а с другой – демонстрирует возможные перспективы языковых изменений.

Prof. PaedDr. Vladimír Patráš, CSc.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

ARGUMENTOVANIE V MEDIÁLNEJ KOMUNIKÁCII Z KRÍZOVÉHO PROSTREDIA (MAINSTREAM VERZUS ALTERNATÍVNE SPRAVODAJSTVO)

Cieľ príspevku spočíva vo vzťahovo-výkladovom prezentovaní reality v krízovom prostredí ako prieniku presvedčania, ovplyvňovania a manipulovania. Problematika je sledovaná v elektronicky podmienených mainstreamových (strednoprúdových) médiách a kontrastívne v nezávislej (neformálnej, necenzurovanej) žurnalistickej produkcii vrátane neinštitucionálnej produkcie a blogosféry. Východisko postrehov, porovnaní a interpretácií pritom utvára mediovaný fakt (príbeh, udalosť) z konfliktného prostredia s jeho povereniami, vymedzenie pôsobnosti, štruktúra argumentu, argumentačné postupy pri zaobchádzaní s faktom a vy-/zneužitie faktu v argumentačnej sieti na dez/informačné, agitačno-propagačné, propagandistické a nezriedka manipulatívne zámery. Poznatkovú základňu utvára mediálna realita z občianskeho konfliktu vo východnej Ukrajine z rokov 2014 – 2015.

Mgr. Veronika Perovská

Inštitút slovakistických, mediálnych a knižničných štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

K POUŽÍVANIU PROSTRIEDKOV PASÍVNOSTI A REZULTATÍVNOSTI V HISTORICKÝCH TEXTOCH

Autorka sa v príspevku zaoberá variabilitou používania gramatických prostriedkov funkčno-sémantických kategórií pasívnosti a rezultatívnosti vo vybraných historických textoch. Cieľom príspevku je komplexná analýza vybraných textov a ich vzájomná komparácia z hľadiska používania gramatických prostriedkov sledovaných funkčno-sémantických kategórií a v rámci toho snaha o opis dynamických procesov v jazyku, pomenovanie funkčných, sémantických, štylistických a pragmatických textových súvislostí vedúcich k používaniu toho-ktorého prostriedku. Cieľom je taktiež zistenie prípadných konkurenčných vzťahov, štylistických či štylových preferencií,

pomenovanie súvislostí, ktoré dané skutočnosti ovplyvňujú a determinujú. Hlavnými gramatickými prostriedkami podliehajúcimi analýze sú prostriedky kategórie *genus verbi*, predovšetkým reflexívne a participiálne formy pasíva, ako centrum štruktúr vznikajúcich transformáciou z aktívnych štruktúr, a taktiež rezultatívne konštrukcie, ako konštrukcie homonymné s participiálnym pasívom, ktorých hlavným diferencujúcim príznakom je stavový charakter. V rámci analýzy sa dotkneme aj nominalizovaného participia, ktoré často vzniká z participiálneho pasíva a rezultatívnych konštrukcií elidovaním komponentu *byť*.

Prof. dr hab. Anna Piotrowicz – prof. dr hab. Małgorzata Witaszek-Samborska

Institut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

TABU JĘZYKOWE W ŚWIADOMOŚCI STUDENTÓW POLONISTYKI

Referat dotyczy rozumienia pojęcia *tabu językowe* przez młodych, wykształconych Polaków. Podstawowym problemem badawczym jest odpowiedź na pytanie, czy w świadomości studentów polonistyki istnieje w ogóle coś takiego jak *tabu językowe*. Materiał do analizy i interpretacji pochodzi z 200 ankiet wypełnionych przez studentów różnych lat filologii polskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Okazało się, że studenci pewne sfery komunikacji łączą z tym pojęciem. W ankiecie wskazują rozmaite sytuacje komunikacyjne, pewne „zakazane“ tematy rozmów *face to face*, a także prowadzonych przez Internet oraz w korespondencji elektronicznej. Wymieniają też środki językowe, głównie słownictwo i frazeologię, których ze względu na *tabu* się nie używa.

Mgr. Gabriel Rožai

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

VÝCHODOGEMERSKÝ TOPONYMICKÝ PRIESTOR V DIACHRÓNNO M KONTEXTE

Príspevok upriamuje pozornosť na historický vývin toponymie troch východogemerských obcí ležiacich v severnej časti Slanskej doliny: Nižnej Slanej, Gočova a Vlachova. Cieľom tohto príspevku – budovaného na pozadí časových, jazykových a sociokultúrnych špecifík toponymického priestoru – je predstaviť výsledky analýzy a komparácie historických a súčasných variantov miestnych toponým, resp. ich polyonymických radov, ktoré vedú k objasneniu vývinu onymických modelov skúmaných toponým, charakteru a zmien ich motivačných a obsahovo-sémantických príznakov, umožňujú stanoviť približný vek toponymických objektov či dĺžku existencie jednotlivých historických variantov. Táto analýza zároveň vnáša svetlo aj do problematiky súdobých hospodársko-spoločenských, etnických a jazykových charakteristík skúmanej oblasti, ktorú možno (z kultúrno-antropologického či sociologického hľadiska) vnímať ako osobitý sociokultúrny systém lokalizovaný na pomedzí kultúrne a jazykovo odlišných slovenských regiónov, ovplyvnený prítomnosťou rôznych etník a disponujúci svojráznymi hospodársko-spoločenskými vývinovými podmienkami. V referáte sa snažíme načrtnúť aj otázku historických sociálnych toponým.

Doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.

Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

„JÁ ROZUMÍM VŠEM – A MNĚ NEROZUMÍ NIKDO.“ KOMUNIKACE DÍTĚTE S VÝVOJOVOU DYSFÁZÍÍ.

Přestože lingvistické výzkumy různých typů komunikačních situací mají již dlouhou tradici, stále existuje mnoho situací, které jsou zajímavé, ale o nichž toho z jazykovědného a komunikačního hlediska nevíme dost. Příspěvek se zaměří komunikaci dítěte s tzv. produktivní vývojovou dysfázíí s blízkými dospělými, především s matkou. Jde o komunikační situaci specifickou (minimálně) ve dvou aspektech – jedním z komunikačních účastníků je dítě, tj. komunikant, který si jazyk teprve osvojuje, a navíc komunikant, jenž nemá potíže s porozuměním jiným lidem, ale jehož možnosti komunikovat jsou omezeny potížemi s osvojením jazykového systému a se srozumitelností projevu. Příspěvek ukáže, jak komunikační potíže dítěte způsobené danou vývojovou poruchou ovlivňují komunikaci mezi ním a blízkým dospělým a jaké strategie dítě volí, aby tyto potíže překonávalo, a to v různých věkových obdobích, s důrazem na věk 2-5 let. Práce vychází z autorčina longitudinálního výzkumu přirozené komunikace mezi česky hovořícími dětmi a blízkými dospělými v období od narození do vstupu do školy.

PhDr. Lucia Satinská

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave

VÝZVY VÝSKUMU BRATISLAVSKÝCH TROJGENERAČNÝCH VIACJAZYČNÝCH RODÍN

V rámci projektu APVV Slovenčina v kontexte viacjazyčných spoločností na Slovensku sa autorka venuje výskumu trojgeneračných viacjazyčných rodín v Bratislave. Metódou jazykovej biografie odhaľuje spôsob osvojovania si jazykov a postoje k jednotlivým používaným jazykom. V pozadí stoja otázky, aké sú antiasimilačné faktory, čo spôsobuje vitalitu jednotlivých jazykov. Na konkrétnom materiáli z 23 interview s predstaviteľmi a predstaviteľkami 5 rodín sa ukazujú všeobecné problémy s kategóriami bežne používanými v štatistickom prístupe a následne v (nielen jazykovej) legislatíve.

PhDr. Soňa Schneiderová, Ph.D.

Katedra českého jazyka, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

K OTÁZCE VHODNOSTI JAZYKA A STYLU SOUČASNÉ PUBLICISTIKY

Pojem vhodnost v názvu příspěvku chápeme jednak jako hodnotící výraz, jednak jako možný pragmalingvistický pojem a dáváme jej tak do souvislosti s pragmalingvistickou doménou ne/zdvořilosti. Vycházíme z toho, že posuzování zdvořilosti a vhodnosti zahrnuje posouzení výběru jazykových prostředků s ohledem na celek komunikační situace, tzn. kontext, adresáta a komunikační cíl mluvčího. Na konkrétních příkladech ze zpravodajství českých médií se zamýšlíme nad jednotlivými případy.

Mgr. Kamila Sekerová, Ph.D. – Mgr. Ondřej Sekera, Ph.D.

*Katedra českého jazyka a literatury s didaktikou – Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě*

**SOCIÁLNÍ A JAZYKOVÉ ASPEKTY KOMUNIKACE VEDENÉ MEZI RODIČI
A DĚTMI**

Cílem příspěvku je představit analýzu psychosociálního charakteru doplněnou rozbohem založeným na lingvistických základech. Pozornost bude zaměřena zejména na tzv. satirovské modely (mapující především stresovou komunikaci), přesněji na míru jejich výskytu, na povahu komunikační situace, v níž sehrávají dominantní úlohu.

Konkrétně budou analyzovány autentické zvukové nahrávky zaznamenávající běžnou rodinnou komunikaci vázanou na specifickou pracovní činnost.

Dr Sylwia Sojda

Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z siedzibą w Sosnowcu

ŚWIAT REALNY W ŚWIECIE WIRTUALNYM – O MEMACH INTERNETOWYCH

Tematem referatu będą memy sieciowe we współczesnej kulturze słowackiej. Mem, jako jednostkę kultury, można opisywać i analizować również w kontekście językowym. Z jednej strony, mem tworzy zwięzły tekst autorski opatrzony indywidualnym komentarzem, z drugiej natomiast, posiada odniesienia intertekstualne, mające związek międzytekstowy znaczący dla owego tekstu, zamierzony przez autora i widoczny dla czytelnika. Przedmiotem analizy będą zatem serie mimetyczne, które ukazują na związki języka z szeroko pojętą kulturą (malarstwem, muzyką, literaturą).

Prof. dr. sc. Diana Stolac

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

**JEZIČNE STRATEGIJE REKLAMA U 19., 20. I 21. STOLJEĆU – SLIČNOSTI I
RAZLIKE**

Reklama je medijski sadržaj čija je svrha obavještanje potencijalnih kupaca o proizvodima ili uslugama. Ako očekujemo da je reklama u prvome redu informacija, nećemo se snaći u većini reklamnih poruka koje u prvome planu imaju "ono nešto" što privlači pozornost, a tek u drugom podatke o proizvodu ili usluzi koje se želi prodati. Često se izbjegavaju neke informacije ili ih se zamagljuje i zamjenjuje slikama i riječima koje nude san o sreći, uspjehu, sigurnosti, zdravlju, mladosti... Rabe se razne strategije, između kojih su u središtu izlaganja jezične strategije. Jezične su se strategije razvijale i obogaćivale sve novijim varijantama tijekom posljednja tri stoljeća. U izlaganju se analiziraju novinske reklame s kraja 19. i početka 20. stoljeća i jezične strategije tamo uočene postavljaju se u suodnos sa strategijama rabljenima u suvremenim reklamama, na novom prijelazu stoljeća – iz 20. u 21. Promatraju se dva odvojena i različita komunikacijska trenutka, ali ipak u mnogočemu ista. Naglasak je na formulama uvjeravanja i ostalim obrascima kojima se skreće pozornost i primatelja poruke navodi da povjeruje u vrijednosti proizvoda ili usluga, da osjeti potrebu za time te da konačno postane kupac.

Doc. PhDr. Diana Svobodová, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury s didaktikou, Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě

VLIV FORMÁLNÍCH ASPEKTŮ PŘEJÍMEK NA INTEGRAČNÍ PROCESY

Příspěvek se zabývá výzkumem vlivu formální stránky cizojazyčných lexikálních přejímeK na jejich integraci do jazykového systému češtiny a pro komparaci také polštiny. Pozornost je věnována formě a adaptačním procesům v rovině grafické, výslovnostní, morfologické a slovtvorné a sledování jejich vlivu na recepci přejímeK uživateli těchto jazyků, mj. ve srovnání s domácími ekvivalenty těchto slov. Základní přístup vychází z hypotézy, že forma slova není pro jeho užívání v jazyce neutrální, protože forma, která je vnímána jako cizí, vyvolává jiné asociace než forma plně adaptovaná, resp. domácí. Rozdíly asociací, které cizí jazykové prostředky vyvolávají, ovlivňují jejich jiný sémantický vývoj, než je tomu u jejich domácích ekvivalentů.

Příspěvek vychází z výsledků mezinárodního projektu APPROVAL – Adaptace, percepce a recepce cizích slov v polském a českém jazyce. Jazykové, psychologické a historicko-kulturní podmínky (NSC DEC-2011/03/B/HS2/02279).

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.

Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

BLOGY POLITIKŮ JAKO PROSTOR OVLIVŇOVÁNÍ A MANIPULACE

Představitelé politických stran využívají nové formy mediální komunikace jako další možnost pro ovlivňování potenciálních voličů. Autorka v příspěvku využije metody kritické analýzy diskursu prezentované především v pracích T. van Dijka a R. Wodakové k tomu, aby na konkrétním materiálu ukázala, jak politikové výběrem a řazením zpracovaných témat, způsobem označování tematizovaných subjektů apod. ovlivňují názory recipientů a získávají je na svou stranu v politickém boji. Analýza bude směřovat zejména k rozpoznání skrytých a implicitních významů, které bývají zneužity při vytváření xenofobních nálad ve společnosti.

Dr Jarosław Szuta

Zakład Językoznawstwa i Edukacji Polonistycznej, Instytut Polonistyki Akademii Pomorskiej w Słupsku

KOMUNIKACJA NA LINII DIALEKT – JĘZYK OGÓLNY

Referat poświęcony będzie komunikacji między osobami posługujący się dialektem i językiem ogólnym. Analizowane zjawisko będzie oparte na dialekcie kociewskim i ogólnym językiem polskim. Poruszone zostaną problemy bilingwizmu – jego zalet i niebezpieczeństw. Kolejnym problemem będzie obecny stan dialektu kociewskiego, jak też problem edukacji regionalnej i wpływ na nią poprzez język ogólny. Przedstawiony zostanie stan edukacji w tym regionie, jak też twórczości literackiej w dialekcie kociewskim i stan badań nad nim. Poruszone zostaną również wpływy na ożywienie się dialektu pod wpływem sąsiadującego z nim języka kaszubskiego.

Prof. zw. dr hab. Małgorzata Świącicka – dr Monika Peplińska-Narloch

Zakład Stylistyki i Pragmatyki Językowej, Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

STRUKTURA TREŚCIOWA I AKSJOLOGICZNA STEREOTYPÓW MIESZKAŃCÓW MIAST POLSKICH

Celem referatu jest analiza struktury znaczeniowej i aksjologicznej stereotypów mieszkańców wybranych miast polskich. Dotychczasowe badania nad stereotypami mieszkańców miast polskich dowodzą zarówno stałości, jak i zmienności cech składających się na dany obraz. Autorki, odwołując się do wcześniejszych ustaleń w tym zakresie, podejmują próbę opisu (i jednocześnie weryfikowania) złożonej struktury wybranych stereotypów (m.in. warszawiaka, poznaniaka, bydgoszczanina, torunianina) na materiale potocznych wypowiedzi młodego pokolenia Polaków.

Mgr. Marta Šimečková

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i., Brno

JAZYK ČESKÝCH KONVERZAČNÍCH PŘÍRUČEK 16. STOLETÍ

Příspěvek je věnován analýze čtyř hláskoslovných jevů, jež bývají tradičně označovány za tzv. mluvenostní prostředky pronikající v průběhu 16. století v různé míře do psané češtiny. Konkrétně jde o protetické v-, náslovné ou-, diftong ej a zúžené í. U daných jevů je sledován postupný vývoj v míře jejich (ne)zastoupení ve vybraných humanistických literárních památkách, též vnitřní faktory mající vliv na jejich (ne)uplatnění (např. vliv sémantiky, expresivity, lexikalizace). Pozornost bude soustředěna na uzanci konverzačních příruček, které se jazykově vyvíjely odlišným způsobem než texty jiného žánru a tematiky. To bylo dáno jejich náplní i okruhem čtenářstva, jemuž byly určeny (zprav. obchodníci nebo řemeslníci, tj. nepřilíživě vzdělaní čeští, popř. němečtí mluvčí). Bude tak upozorněno na jazyková specifika tohoto okruhu textů, a to v kontextu se stavem sledovaných jevů v jiných jazykově reflexivních textech z téhož období, popř. v textech náboženských, historiografických a prakticky odborných.

Dr. Tünde Tušková, PhD.

Výskumný ústav Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku so sídlom v Békešskej Čabe a Katedra slovenského jazyka a literatúry, Inštitút národnostných menšín Pedagogickej fakulty Gyulu Juhásza Segedínskej univerzity v Segedíne

JAZYKOVÉ ZNALOSTI U ŠTUDENTOV SLOVENSKEHO PŮVODU V MAĎARSKU

V príspevku budú prezentované výsledky dotazníkového výskumu, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2007 – 2009. Dotazník pozostával zo 142 otázok, ktoré boli formulované v slovenčine. Respondentmi boli poslucháči slovakistiky v Maďarsku. Na výskume sa zúčastnili všetky katedry, na ktorých študuje mládež vyhovujúca našim podmienkam. Poslucháči boli vo veku od 19 do 25 rokov. Podmienkou účasti na výskume bolo, aby mali maďarské štátne občianstvo a pochádzali z menšinového prostredia, respektíve aby v ňom vyrastali. V čase výskumu uvedenej podmienke vyhovovali tridsiatimi respondenti. Ostatní študenti týchto katedier mali slovenskú či maďarskú národnosť a zároveň slovenské štátne občianstvo. Boli aj takí, ktorí mali

maďarskú národnosť i maďarské občianstvo a k štúdiu slovakistiky ich viedol osobný záujem o slovenský jazyk, literatúru a kultúru.

Výskum je koncipovaný širšie. Orientuje sa na problematiku, ktorá sa vzťahuje na etnickú identitu, na používanie slovenského jazyka, na otázky dvojjazyčnosti, jazykového postoja súvisiaceho s jazykovým správaním, na sebahodnotenie ovládania jazyka a na ovládanie jazyka mladou generáciou. V tomto príspevku zhrnieme čiastkové výsledky spomínaného projektu a zameriame sa na ovládanie jazyka (slovenského a maďarského) u študentov slovenského pôvodu v Maďarsku.

Doc. Alžbeta Uhrinová, PhD., mim. prof.

Výskumný ústav Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku so sídlom v Békešskej Čabe

PREDBEŽNÉ VÝSLEDKY VÝSKUMNÉHO PROJEKTU SLOVENSKÉ PÍSOMNÍCTVO V MAĎARSKU PO ROKU 1989

V príspevku bude predstavený najnovší jazykový program Výskumného ústavu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, ktorý sa zameriava na slovenské publikácie. Názov lingvistického projektu je *Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989*. Projekt je celoštátny, rieši sa v rokoch 2013-2016. Podľa pôvodného úmyslu bude zostavená úplná tematická bibliografia tradičných a elektronických kníh a periodík, ktoré vyšli v slovenskom jazyku, resp. dvojjazyčne v skúmanom období, t. j. v rokoch 1989-2014. Cieľom programu je zmapovať, zdokumentovať a spracovať slovenské, resp. dvojjazyčné publikácie, získať prehľad o publikačnej činnosti, analyzovať vydavateľský záujem slovenskej národnosti v Maďarsku v nedávnej minulosti a súčasnosti. Riešiteľom projektu *Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989* je Výskumný ústav CSSM v spolupráci s Celoštátnou cudzojazyčnou knižnicou v Budapešti. Jednotlivé bibliografické jednotky budú analyzované podľa žánru/vedeckého odboru (napr. slovníky, učebnice, kuchárske knihy; história, kulturoológia, jazykoveda, atď.), podľa typov dokumentu, to jest monografie, zborníky, ročenky, kalendáre, časopisy, noviny, elektronické publikácie, CD-nahrávky. Predmetom nášho záujmu je/sú názov diela, jazyk/jazyky, autor/autori, redaktor/redaktori, ilustrátor/ilustrátori (ak sú), prekladateľ/ prekladatelia, recenzent/recenzenti, jazykový lektor/jazykovi lektori, vydavateľ/ vydavatelia, zodpovedný za vydanie, miesto a rok vydania, registračné číslo, formát, rozsah podporovateľ/podporovatelia a pod. Každé dielo bude stručne predstavené aj z obsahového hľadiska, bude to anotovaná bibliografia, budú tiež uvádzané aj štúdie a články o danej publikácii. V ďalšej časti svojho príspevku uvádzam príklady z predbežných výsledkov výskumu.

Mgr. Lujza Urbancová, PhD.

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

SKÚMANIE HOVOROVEJ SLOVENČINY

Autorka sa zaoberá vymedzením súčasnej hovorovej slovenčiny, určením jej sfér použitia a základných znakov. Robí tak na základe teoretických východísk, ako aj výsledkov kvalitatívneho sociolingvistického výskumu.

Mgr. Jana Villnow Komárková, Ph.D.

*Etymologické oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.,
Brno & Institut für Slawistik, Philologisch-Kulturwissenschaftliche Fakultät, Universität
Wien*

**K HISTORII VYBRANÝCH GERMANISMŮ V ČEŠTINĚ A SLOVENŠTINĚ (NA
PŘÍKLADĚ VINOHRADNICKÉ TERMINOLOGIE)**

Tématem příspěvku je etymologický výklad vybraných českých a slovenských vinohradnických termínů německého původu. Protože se jedná o odborné výrazy, jejichž užívání je z větší části omezeno lokálně, nebyly většinou podobnému zkoumání dosud podrobeny. Analýza vychází z lexikálního materiálu získaného částečně vlastním terénním výzkumem (česká část), částečně z dosud neexcerpovaného materiálu kartotéky Dialektologického oddělení JÚLŠ (slovenská část). Důraz je přitom kladen na jazykově-kontaktní zóny na jihu Moravy, jihozápadě Slovenska a v Dolním Rakousku, které jsou tradičními vinařskými oblastmi. Etymologická analýza bude zahrnovat pokus o vysledování prehistorie daného lexému v donátorském jazyce, tedy (rakouské) němčině, resp. středobavorských dialektech, a sice až do doby předpokládaného přejetí toho kterého slova do češtiny a(nebo) slovenštiny. Dále si bude všimát historie výpůjčky v přijímacím jazyce, způsobů formální a sémantické adaptace a konečně funkčně-strukturního ukotvení v lexikálních systémech současné češtiny a slovenštiny. Germanismy budou pojednány v chronologickém pořadí podle staří, tedy podle předpokládané doby přejetí.

**Dr. sc. Anastazija Vlastelić, poslijedoktorandica – Ivana Galunić, univ.
bacc. philol. croat.**

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

**SOCIOLONGVISTIČKA ANALIZA PRILAGODBE AUTOMOBILSKIH REKLAMA
JUŽNOSLAVENSKOM TRŽIŠTU**

Uvjerenje da roba daje značenje pojedincima i njihovim ulogama u društvu ideologija je nastala proizvodnim i potrošačkim procvatom 20-ih godina prošloga stoljeća i od tada ima neprikosnoveni primat na globalnoj razini.

Sredstva kojima se koriste tvorci reklama da bi utjecali na (pod)svijest potrošača daleko su od slučajnih i naivnih, a svi imaju isti cilj: stvaranje (mijenjanje, promjena) vrijednosti, želja i stavova. Kako ti parametri nisu za sve društvene skupine isti, važno je poznavati referentni okvir ciljne skupine, odnosno materijal iz kojega se oblikuje njezin svjetonazor.

Dosadašnja su istraživanja pokazala da ni velike, svjetski poznate, korporacije nisu lišene utvrđivanja referentnoga okvira potrošača svojih proizvoda koliko god oni bili poznati na međunarodnom tržištu. Ipak, neke će se odlučiti za izvorni oblik reklame, što često upravo s kulturološkoga aspekti i nije najbolje rješenje; druge će odabrati doslovan ili više-manje slobodan prijevod, od kojih je potonji, očekivano, bolje prihvaćen među potrošačima; nažalost, najmanje je onih koje odabiru lokalizaciju reklame u novi prostor, pri čemu uključuju prepoznatljiva kulturološka obilježja (dakako, i jezik!) regije u kojoj se reklamiraju.

U izlaganju se donose rezultati sociolingvističke analize prilagodbe reklama različitim tržištima. Konkretno, na primjeru se reklama iz automobilske industrije utvrđuje koje se jezične strategije rabe u izvornom jeziku

reklamnoga teksta, a koje u jeziku prilagođenom određenoj ciljnoj skupini (u ovom je istraživanju to južnoslavensko govorno područje), te jezični i izvanjezični razlozi koji dovode do takvih promjena.

Dr hab Rafał Zimny

Zakład Stylistyki i Pragmatyki Językowej, Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

KILKA UWAG O JĘZYKOZNAWSTWIE PRAGMATYCZNYM JAKO NAUCE SPOŁECZNEJ (NA PRZYKŁADZIE POLSKIM)

W referacie językoznawstwo pragmatyczne traktuję szeroko – jako dziedzinę badań nad sposobami używania języka w działaniach społecznych przez różne podmioty mówiące. Celem referatu będzie omówienie kilku aspektów prowadzonych w Polsce badań z tego zakresu i wskazanie ich oddziaływania na rzeczywistość społeczną. W szczególności chciałbym położyć akcent na następujące kwestie szczegółowe:

1. rozwój badań nad językiem władzy (od perspektywy strukturalnej, przez socjolingwistyczną, retoryczną, etnolingwistyczną do dyskursologicznej),
2. zwrot dyskursologiczny w badaniach nad polskim językiem publicznym (w tym rozwój metodologii krytycznej analizy dyskursu),
3. ruch prostej polszczyzny a przeobrażenia języka urzędowego.

W referacie podejmuję się próby udowodnienia tezy, że współczesne językoznawstwo zdolne jest dostarczać narzędzi pozwalających nie tylko wpływać na obecną rzeczywistość społeczną, ale i ją zmieniać.

ABSTRAKTÁRIUM
9. medzinárodná vedecká konferencia o komunikácii
SYNCHRÓNNE A DIACHRÓNNE KONTEXTY JAZYKOVEJ KOMUNIKÁCIE
Banská Bystrica 17. a 18. septembra 2015

Organizátori:
Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Dr. h. c. prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc.
doc. PhDr. Jana Klincková, PhD.
prof. PaedDr. Vladimír Patráš, CSc.

Editácia, typografia a technické spracovanie textu:
PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.

Banská Bystrica august 2015